

Täysistunto

Maanantai 10.12.2018 klo 14.01—20.08

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain 17 ja 19 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 234/2018 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 13/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

18.16 **Katri Kulmuni kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä on erittäin laajasti kannatusta nauttiva lakiesitys, ja olen iloinen, että sivistysvaliokunta on tämän mietinnön saanut aikaiseksi ja tietenkin että keskustajohtoinen hallitus on tämmöisen lakiesityksen viimein tuonut. Tästä on erittäin pitkään ollut jo puhetta, vuosia ja vuosia. Itsekin muistan opiskelleeni silloin aikanaan ja tätä kovasti ystävien kanssa pohdittiin, miksi näin vaikeaksi ja myös epätasa-arvoiseksi tilanne on tehty eri asteella opiskelevien opintotuen osalta.

On erittäin tärkeää, että nyt vanhempien tulorajoista päästään itsenäisesti asuvien toisella asteella opiskelevien osalta, ja kun valitettavasti tiedetään, että myös ammatillisen koulutuksen yksiköt voivat olla varsin kaukana joillakin alueilla, niin tämä kyllä parantaa monien nuorten tilannetta. Itse asiassa on ajateltu ja arvioitukin, että tämän uudistuksen myötä noin 2 000 nuorta pääsisi sitten opintorahan piiriin ja myös 800 sellaista, joilla opintoraha on aikaisemmin ollut leikattu.

On tietenkin hyvin tärkeää, että tähän esitykseen liittyy ei ainoastaan se, että nyt nämä itsenäisesti asuvat toisella asteella opiskelevat alaikäiset pääsevät opintorahan piiriin ilman, että vanhempien tulot siihen liiemmin liittyvät, vaan myös se, että he ovat oikeutettuja myöskin yleiseen asumistukeen, jossa myös on aikaisemmin ollut epätasa-arvoinen kouku toisen asteen opiskelijoiden näkökulmasta. Lisäksi tähän liittyy myös se, että apurahojen merkitystä tuloon lievennetään, ja katsotaan, että apuraha ei vaikuttaisi samalla tavalla kuin tällä hetkellä. Vaikka ei ole absoluuttisessa määrässä kovin suuri joukko, keitä se koskee, arviolta on noin 600—700:aa tämän kaltaista opiskelijaa, periaatteellisenä ja tasa-arvokysymyksenä se on erittäin merkittävä.

Lisäksi kolmantena kohtana tässä esityksessä on se, että vanhempien tulorajoja korotettaisiin 43 000 euroon siinä vaiheessa, jos toisella asteella kuuluu siihen piiriin. Tämä on tietenkin merkittävä asia, joka tuo varmasti uusia perheitä sen mahdollisuuden piiriin, että heidän lapsensa pääsevät itsenäisesti opiskelemaan ja toisaalta myös se leikkuri sitten on lievempi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2018 vp

On siis erittäin mukavaa, että tämä esitys on viimein vuosien, vuosien jälkeen tullut ja tämä tulee voimaan, ja on tietenkin hienoa, että eduskunta on varmastikin yksimielisesti tämän asian takana. Tämä on erittäin merkittävä asia monille lukiolaisille, monille ammattikoululaisille, monille nuorille, jotka lähtevät rakentamaan omaa elämäänsä opinpolulle, vaikka se saattaisi olla kaukanakin.

18.19 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä on todellakin hyvä esitys, jota kohti monet meistä ovat pitkään pyrkineet. Sivistysvaliokunta on laatinut tästä selvästi hyvän mietinnön, joka ansaitsee sekin kiitoksen — tiiviin mutta hyvän mietinnön.

Nythän tällä esityksellä on sen lisäksi, että tällä on sosiaalipoliittinen merkityksensä siinä, että se mahdollistaa, parantaa yksin asuvien toisen asteen opiskelijoiden edellytyksiä toimeentuloon, myöskin sitten aluepoliittinen merkityksensä, kun tilanne, johonka edustaja Kulmuni edellä viittasi, nyt on se, että valitettavasti useilla alueilla ammatillisen koulutuksen kuntayhtymät ja muut järjestäjät ovat lakkauttaneet jo useita koulutusyksiköitä viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tämä on johtanut siihen, että yhä useammat maaseudun nuoret joutuvat muuttamaan kotoa pois opiskellessaan toisella asteella ennen kaikkea ammatillisessa koulutuksessa mutta myös osittain lukiossa. Kun he nyt sitten pääsevät täysimittaisesti yleisen asumistuen piiriin, niin tämä heidän toimeentuloonsa varmasti olennaisesti parantaa myös heidän edellytyksiään suorittaa näitä jatko-opintoja.

Tämä syrjäytymiskehitys on tietenkin totta. Se on näkyvää isoissa kaupungeissa, mutta myös maaseuduilla on syrjäytyneitä nuoria. Kaikki ne keinot, joilla voimme madaltaa kynnystä hakeutua jatko-opintoihin ja aloittaa oma elämä, joilla voimme sitä tukea, ovat äärimmäisen tärkeitä, ja uskon, että tämä omalta osaltaan voi hieman sitä kynnystä madaltaa lähteä opinpolulle kotiin jäämisen sijaan.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Valiokunnan puheenjohtaja Puumala.

18.21 Tuomo Puumala kesk: Rouva puhemies! Tässä tuli niin hyvin jo esiteltyä tuo mientö, ettei tarvitse kovin pitkää puheenvuoroa käyttää.

Siis todella hieno asia, kauan odotettu, positiivinen. Pääsimme tekemään erittäin hyvisä, myönteisissä merkeissä tämän mietintömme. Todella merkittävä siis näille opiskelijoille, jotka asuvat itsenäisesti, ja sitten todella se, että heidän on myös mahdollista saada yleistä asumistukea, on myöskin iso asia. On tullut aivan konkreettisia esimerkkejä siitä — mikä oli taustalla siinä, että hallitus lähti tähän työhön — että opiskelija on suorastaan tuloloukussa, kun vanhempien tulot vaikuttavat ja hän asuu vaikkapa 100 kilometrin päässä opinahjosta itsenäisesti ja ei pysty saamaan välttämättä opintolainaakaan puhumattakaan sitten siitä, että olisi yleisen asumistuen piirissä. Tämä esityshän on ikään kuin jatkoa tälle oppimateriaalilisälle, joka oli vähän aikaa sitten keskustelussa ja on täällä salissa jo hyväksyttykin. Tämä on ikään kuin samaan asiaan liittyvä seuraava askel.

Todella siis samassa esityksessä hallitus sitten esitti, että opiskelijan tulokäsitetä muutettaisiin myös niin, että apurahoja ei enää otettaisi huomioon tuloina opintotuessa. Eli nämä kaksi esitystä tuotiin erillisenä lakiesityksenä, joka nyt on sitten valiokunnassa yksimielisesti ja erittäin myönteisissä merkeissä käsitelty.

On hieno päivä, kun tämä saadaan voimaan. Vielä riittää epäkohtia opiskelijoitten arjessa ja elämässä tämän jälkeenkin, mutta yksi kerrallaan niitä on hoidettava kuntoon, ja tämä on nyt kunnossa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2018 vp

18.23 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Kyllä tämä esitys ansaitsee hallitukselle kiitoksen. Tämä on erittäin tärkeä uudistus, jota on todella pitkään toivottu, ja on hienoa, että se nyt tätä myötä vihdoinkin saadaan toteutettua.

Niin kuin tässä tuli esille, tänä päivänä yhä useammat ja yhä nuoremmat joutuvat toiselle asteelle lähtemään yhä pidemmän matkan taakse. Opiskelijat siis asuvat yksin. Ennen vanhempien tulot ovat vaikuttaneet opintorahan suuruuteen ja yleiseen asumistukeen, mitä ei ole voinut saada, ja tämä on äärimmäisen tärkeä ja merkittävä parannus, varsinkin, kun me tiedämme, että myös lukiolaisia lähtee entistä kauemmaksi ja lukioiden yhteydessä yleensä ei ole edes asuntoloita tarjolla niin kuin ammattikoulujen yhteydessä sentään on. Se on varmasti myös yksi asia, mitä varmasti pitäisi entistä enemmän pohtia, tulisiko varmistaa myös se, että jos lähdetään toiselle asteelle lukioon kauemmaksi, miten se asumisen olisi sujuvaa järjestää.

Niin kuin tässä valiokunnan puheenjohtaja totesi, myös oppimateriaalilisää hallitus on tuomassa, mutta haluan nyt silti muistuttaa, että kyllähän näistä hyvistä saavutuksista huolimatta tämän hallituksen aikana on otettu valtavasti takapakkia, mitä tulee opiskelijoiden toimeentuloon. Se, että leikattiin opintorahaa kolmanneksella heti alkuun, valitettavasti kyllä näkyy siinä, että meidän opiskelijoissa on entistä epävarmempia. Kuka uskaltaa lähteä opiskelemaan? Minne uskaltaa lähteä opiskelemaan? Hakeutuako sille alalle, mikä on se intohimo, jos on epävarmuutta siitä, miten tulee toimeen niin opiskelun aikana kuin mahdollisesti opintojen jälkeen, jos täytyy ottaa suuria opintolainoja?

Kyllä se, että näitä pieniä parannuksia nyt saadaan, on hieno asia, mutta se iso kuva edelleen on se, että meidän täytyy satsata koulutukseen entistä enemmän. Meidän pitää satsata siihen, että nuoret pystyvät lähtemään opiskelemaan ja kouluttautumaan niin pitkälle kuin mahdollista riippumatta siitä, millaisista taloudellisista olosuhteista he itse tulevat, millaisista perheistä he tulevat ja miten heidän on mahdollista rahoittaa opintojaan. Siinä mielessä näen kyllä, että todellakin tuleville hallituksille on myös sen eteen paljon töitä tehtävissä, että me voimme varmistaa sen, että jokainen nuori voi lähteä opinpolulle turvallisella mielin eikä se taloudellinen huoli ahdistaa ja estä kouluttautumista.

18.26 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Mikkonen tuossa vei melkein sanat suustani, mutta todellakin hallitus on kiitoksensa ansainnut tästä esityksestä, jolla nyt sitten alle 18-vuotiaat opiskelijat, jotka asuvat muualla kuin kotona, saavat todellakin tämän opintorahan perusmäärän ja asumislisän. Tämä on todella tärkeä asia. On aika surullisiakin esimerkkejä siitä, kuinka toisen asteen koulutukseen mentäessä ei välttämättä pystytäkään asumaan enää kotona, riippuen esimerkiksi siitä, mitä on lähdetty opiskelemaan. On todella oikeudenmukaista, että tämä nyt hoidetaan. Mutta niin kuin edustaja Mikkonenkin tuossa sanoi, tämä ei nyt kuitenkaan paina villaisella niitä ikäviä koulutussäästöjä, joita tämä hallitus on tehnyt aika rankalla kädellä, puhumattakaan näistä opintotukeen tehdyistä leikkauksista. Tämä on hyvä asia, mutta toivottavasti ne ikäviäkin asiat eivät unohdu.

Haluaisin myöskin muistuttaa siitä, mitä meille usein tuolla sivistysvaliokunnassa muistutetaan, kun opintotukiasioita käsitellään, että meillä opintotukilainsäädäntö on todella sekava. Sitä on moneen kertaan muutettu, ja olisi todella tärkeää, että tehtäisiin jossain vaiheessa semmoinen opintotukilainsäädännön kokonaisuudistus. Se tarve olisi todella suuri.

Ja haluaisin vielä lopuksi muistuttaa siitä, että kun varsinkin me sosiaalidemokraatit kovasti toivomme sitä oppivelvollisuuden laajentamista tänne toiselle asteelle ja puhumme

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2018 vp

niistä esteistä, joita monilla nuorilla on siinä, että voi sen toisen asteen koulutuksen suorittaa, niin tämä on kyllä hyvä askel eteenpäin siinä, että pikkuisen enemmän annetaan niitä mahdollisuuksia tuon tärkeän koulutuksen suorittamiseen.

18.27 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Minäkin haluan kiittää hallitusta tästä esityksestä. Tämä on hyvä ja myönteinen uudistus ja oikeansuuntainen uudistus.

Kuten me kaikki varmaan muistamme, reilu vuosi sitten nuorisobarometrin tutkimus kertoi meille, että toisen asteen opiskelijoista joka neljäs lopetti opintonsa nimenomaan toimeentulosityistä. Siinä mielessä kaikki se tuki, jolla me tuemme jokaista nuorta saamaan itselleen toisen asteen tutkinnon, on myönteinen asia. Elikkä jokaiselle nuorelle tulee mahdollistaa toisen asteen tutkinto riippumatta vanhempien toimeentulotasosta ja taloudellisesta tilanteesta.

Mutta haluan myös osaltani muistuttaa siitä — ja toivoisin sitä — että tätä työtä kehitetään eteenpäin ja me tunnistamme sen, että toisen asteen tutkinto on työelämänäkökulmasta jo se perustutkinto, joka mahdollistaa nuorelle tulevaisuudessa paremmat mahdollisuudet työllistyä ja paremmat mahdollisuudet myös jatko-opintoihin ja itsensä kehittämiseen. Tästä syystä toivoisin, että me voisimme aidosti ensi hallituskaudella keskustella — ja hyväksyä sosiaalidemokraattienkin linjauksen — siitä, että meillä olisi maksuton toinen aste ja sitä kautta me mahdollistaisimme jokaiselle nuorelle toisen asteen tutkinnon riippumatta hänen vanhempiensa tuloista tai hänen henkilökohtaisista tuloistaan.

18.29 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Monet maaseudulla joutuvat lähtemään opiskelemaan kauas kotoa. Oppilaitoksia on vähennetty. Yleisen asumistuen mahdollisuus opiskelijalle on siis positiivinen asia, todella. Sivistysvaliokunta teki yksimielisen päätöksen tämän hallituksen esityksen suhteen, ja hallitukselle pitää antaa tästä esityksestä kiitos. Ja annamme kiitoksen myös edustaja Puumalalle. Hän on todella hyvä puheenjohtaja siellä meidän valiokunnassa, ja me kuuntelimme asiantuntijoita hyvin pitkälti ja monipuolisesti, niin kuin monen muunkin asian suhteen — meillä on hyvä meininki siellä sen suhteen. Mutta pitää myös muistaa, että valitettavasti viime kaudella leikattiin koulutuksesta valtavasti. Sama peli on jatkunut myös tällä hallituskaudella. Ne leikkaukset ovat olleet todella suuria. Että sitten, kun tulee tämmöinen pieni valonpilkahdus, siitä täytyy kyllä kiitoksia antaa. Myös tämä oppimateriaalilisä, mikä on tulossa, on hyvä asia.

Näin lopuksi vielä se, mistä tulee paljon palautetta opiskelijoilta: kun tulee se vuoden loppu ja monet opiskelijat ovat ahkerasti tehneet töitä ja se määrä, mitä voi tehdä työtä, kun saa opintotukeakin, siis mitä rahallisesti voi tulla palkkaa, on kuitenkin aika pieni vielä, niin se on kauheaa, kun pitää sitten maksaa takaisin. Tulee yllätyksiäkin, että olenko minä näin paljon tienannut. Pitäisi kannustaa, jos joku jaksaa opiskelun ohella tehdä vielä töitäkin, niin että siinä voisi olla se raja vähän korkeampi, mitä saa tienata sen vuoden aikana.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 234/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.